

Natuur

Doelstellingen niet behaald? Geen probleem!

Nieuwe nog straffere doelstellingen als oplossing voor een groen imago!

Auteur: Jurgen Tack

Vlaanderen en bij uitbreiding Europa leggen op regelmatige tijdstippen doelstellingen vast met het oog op het realiseren van het biodiversiteitsbehoud. Zowel op Vlaams als op Europees niveau worden deze doelstellingen systematisch niet behaald. Geen reden voor de beleidsmakers om verder de focus te leggen op de realisatie van deze doelstellingen. Wel een goede reden om nog straffere doelstellingen naar voor te schuiven waarvan we a priori weten dat ze opnieuw niet behaald zullen worden.

Zowel op Vlaams als op Europees niveau worden deze doelstellingen systematisch niet behaald.

De Europese biodiversiteitsstrategie 2030 wil dat tegen 2030 30 % van het Europese land een beschermd statuut heeft (momenteel is dat 26 %). 10 % van de Europese landoppervlakte moet een strikte natuurbescherming krijgen (bij het schrijven van dit artikel betekent dat geen jacht, visvangst en bosbouw – de definitie is evenwel nog onder discussie). Momenteel heeft 3 % van het Europese land een stricte natuurbescherming. Het blijft onduidelijk hoe dit zich moet verhouden met het Natura 2000-netwerk dat momenteel 18 % van de Europese landoppervlakte inneemt maar dat vanuit het uitgangspunt vertrekt dat in Natura 2000-gebieden plaats moet zijn voor ecologische, sociale en economische activiteiten.

Europa kan de 10 % stricte bescherming trachten te realiseren in Natura 2000-gebieden, maar ondermijnt dan zijn eigen visie dat in deze gebieden plaats is voor ecologische, sociale en economische activiteiten. Wanneer de 10 % stricte bescherming buiten de Natura 2000-gebieden moet gerealiseerd worden, stelt zich de vraag of de afbakening van de gebieden wel op een goede wijze is verlopen.

De doelstellingen uit de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030 zijn ambitieuzer dan deze van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2020. Dat Europa amper doelstellingen uit deze biodiversiteitsstrategie wist te realiseren (zie kaderstuk) is daarbij geen belemmering. Maar ook in Vlaanderen worden doelstellingen niet gehaald.

Groene hoofdstructuur

Naar analogie met de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur werd op het eind van de jaren 80 in Vlaanderen werk gemaakt van een Vlaamse groene hoofdstructuur. Daarbij werden verschillende nieuwe beleidscategorieën voorzien:

- de groene hoofdstructuur met natuur-

kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden, natuurbuffer-gebieden en natuurverbindingsgebieden;

- de ecologische infrastructuur met puntvormige elementen, lineaire elementen en vlakvormige elementen;
- groen in stedelijk gebied;
- aardkundige waarden.

Samen met de groene hoofdstructuur werden ook reservaten, regionale landschappen en zelfs nationale parken naar voor geschoven. Voor het eerst was ook sprake van een gebiedsgerichte aanpak en het belang van ecologische kwaliteitsnormen. Een streefcijfer van 72.200 ha werd vooropgesteld om te realiseren voor 1995. Een cijfer dat nooit behaald zou worden.

VEN en IVON

In 1997 werd met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen de doelstelling om de open ruimte in het buitengebied maximaal te vrijwaren voor landbouw, natuur en bos naar voor geschoven. Samen met de natuur- en landbouworganisaties maakte de Vlaamse regering afspraken om te evolueren naar:

- 750.000 ha agrarisch gebied, een afname van 56.000 ha
- 125.000 ha Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN)
- 150.000 ha natuurverweringsgebied (NVWG)
- 53.000 ha bosgebied, een toename van 10.000 ha bosgebied

De realisatie van een Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON), bestaande uit natuurverwevingsgebieden (150.000 ha) en natuurverbindingsgebieden waar natuur nevens geschikt is aan recreatie, landbouw of wonen (hier werden geen doelen vastgelegd).

Volgens het Natuurdecreet en het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) moesten er 125.000 ha VEN en 150.000 ha natuurverwevingsgebied (NVWG) afgebakend zijn tegen 2003. Deze doelstellingen werden niet behaald.

Uiteindelijk werd het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) herzien: natuurverwevingsgebieden werden gereduceerd tot 80.000 ha tegen 2012. Eind 2019 werd 74 % van het VEN (ongeveer 93.000 ha) en 8 % van de natuurverwevingsgebieden (6.300 ha) gerealiseerd. De doelstellingen werden dus tot op heden dus nog steeds niet behaald.

DE EUROPESE BIODIVERSITEITSSTRATEGIE 2020

Streefdoel 1: HET INSTANDHOUDEN EN HERSTELLEN VAN DE NATUUR

De Vogel- en Habitatrichtlijnen moeten beter toegepast worden en de Europese Unie moet daar beter op toezien. Hiertoe moeten de Lidstaten de bestaande wetgeving beter toepassen. Dat kan door een beter beheer en herstel van de Natura 2000-gebieden en door hier de nodige middelen voor te voorzien. Dit moet resulteren in het stopzetten van het biodiversiteitsverlies en het herstel tegen 2020 mogelijk maken.

NIET BEHAALD

Streefdoel 2: HET HANDHAVEN EN VERBETEREN VAN ECOSYSTEMEN EN ECOSYSTEEDIENSTEN

Minimaal 15 % van de bedreigde ecosystemen moet tegen 2020 hersteld zijn. Dit met het oog op het vermijden van elk nettoverlies voor zowel de ecosystemen als hun diensten.

NIET BEHAALD

Streefdoel 3: HET VERZEKEREN VAN DE DUURZAAMHEID VAN LANDBOUW EN BOSBOUW

Tegen 2020 moet op een zo groot mogelijke oppervlakte landbouwgrond (grasland, akkerbouw en meerjarige teelten) biodiversiteitsgerelateerde maatregelen van toepassing zijn.

Tegen 2020 moeten er bosbeheerplannen of gelijkwaardige instrumenten opgesteld zijn voor alle bossen in overheidsbezit en voor bosgebieden vanaf een bepaalde omvang.

NIET BEHAALD

Streefdoel 4: HET VERZEKEREN VAN EEN DUURZAAM GEBRUIK VAN VISBESTANDEN

De hervorming van het gemeenschappelijk visserijbeleid moet bijdragen tot het behalen van maximale duurzame opbrengsten (MDO's) tegen 2015. De duurzaamheid van een populatie wordt bepaald op basis van leeftijdsopbouw en grootteverdeling. Tegen 2020 moet een goede milieutoestand bereikt worden zoals omschreven in de kaderrichtlijn "mariene strategie".

NIET BEHAALD

Streefdoel 5: HET BESTRIJDEN VAN INVASIEVE UITHEEMSE SOORTEN

Gezien het gevaar die invasieve soorten opleveren voor de biodiversiteit moeten deze op passende wijze bestreden kunnen worden. Hiervoor is een performante regelgeving op Europees niveau nodig. Deze regelgeving dient uitgewerkt te worden.

BEHAALD

Streefdoel 6: HET AANPAKKEN VAN DE MONDIALE BIODIVERSITEITSKRISIS

De EU moet ook wereldwijd een rol van betekenis spelen bij het bestrijden van de biodiversiteitscrisis. Daartoe dient het de verbintenissen na te komen die werden aangegaan ter gelegenheid van de 10de conferentie der partijen (CoP10) bij het VN-Verdrag inzake biologische diversiteit (2010, Nagoya).

NIET BEHAALD

De evaluatie van de Europese biodiversiteitsstrategie 2020 is momenteel in uitvoering. Dit heeft de Europese beleidsmakers niet belet om alvast nieuwe doelstellingen naar voor te schuiven die nog ambitieuzer zijn.

10.000 ha bijkomend bos

Huidig minister Demir heeft intussen de handschoen opgenomen en wil deze legislatuur 4.000 ha bijkomend bos realiseren en tegen 2030 moeten dat er 10.000 zijn. Dat moet gerealiseerd worden bovenop de nog te compenseren ontbossing (ongeveer 900 ha), zonder daarbij de boscompensatie voor de Oosterweelverbinding (ongeveer 400 ha) en voor de uitbreiding van de Brusselse Ring (ongeveer 100 ha) in rekening te brengen. Wanneer dit artikel geschreven wordt (halfweg februari 2021) staat de bosteller op 125,1 ha nieuw bos en 76,3 ha compensatiebos. De beoogde 4.000 ha deze legislatuur is nog ver weg!

Landschapsparken en nationale (Vlaamse) parken

Dat de gewenste oppervlaktes VEN en IVON na bijna 25 jaar nog steeds niet behaald zijn, is geen reden om niet opnieuw bijkomende doelen naar voor te schuiven. In het regeerakkoord en de beleidsnota van de minister werd opgenomen dat er 4 nationale parken, naast het reeds bestaande Nationaal Park Hoge Kempen zouden

worden gerealiseerd. Daarnaast werd ook gesteld dat er werk zou worden gemaakt van landschapsparken.

Een nationaal park omvat een aaneengesloten gebied van minimum 5.000 ha aan groene bestemming.

Een nationaal park omvat een aaneengesloten gebied van minimum 5.000 ha aan groene bestemming: natuur-, reservaat-, park-, buffer- of bosgebied. Die 5.000 ha kan al dan niet lands- of gewestgrensoverschrijdend zijn. Hier en daar wordt intussen al geopperd dat 5.000 ha niet groot genoeg zal zijn en dat 10.000 ha een betere doelstelling zou zijn.

Naast de nationale parken wil de Vlaamse Regering ook landschapsparken realiseren.

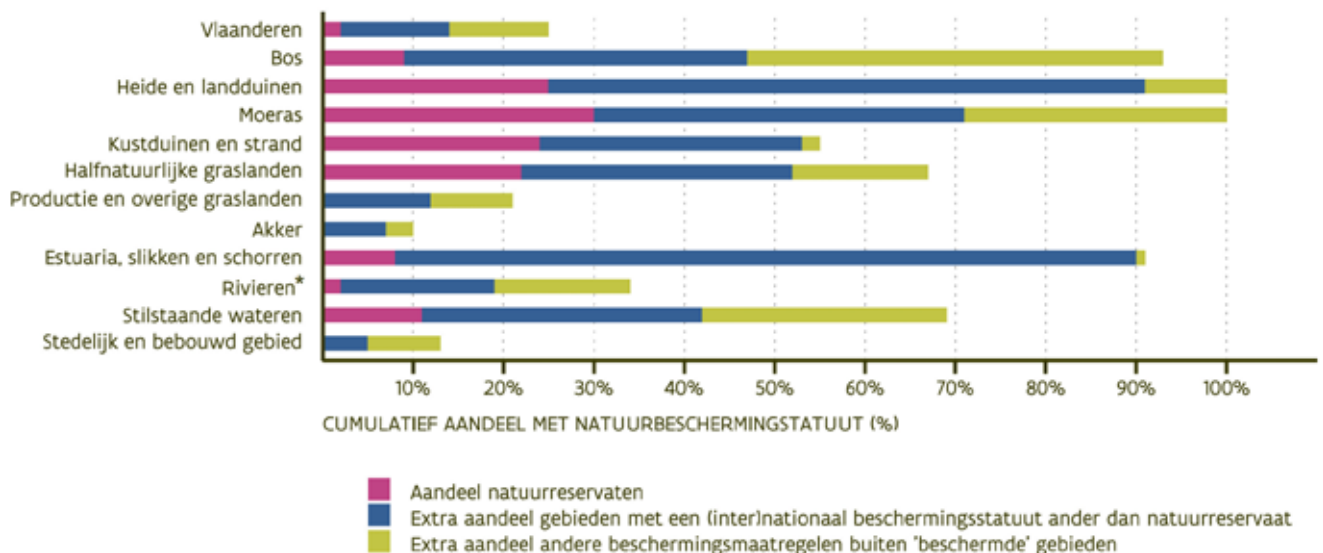
Landschapsparken willen ondersteuning bieden voor de samenwerking tussen natuur, landbouw en toerisme.

Dit met het oog op het verbeteren van de kwaliteit van het landschap.

Met nationale parken en landschapsparken krijgt Vlaanderen een nieuwe laag aan natuurinitiatieven. Dat intussen doelstellingen van vorige eeuw nog niet gerealiseerd zijn, is daarbij een bijkomstigheid.

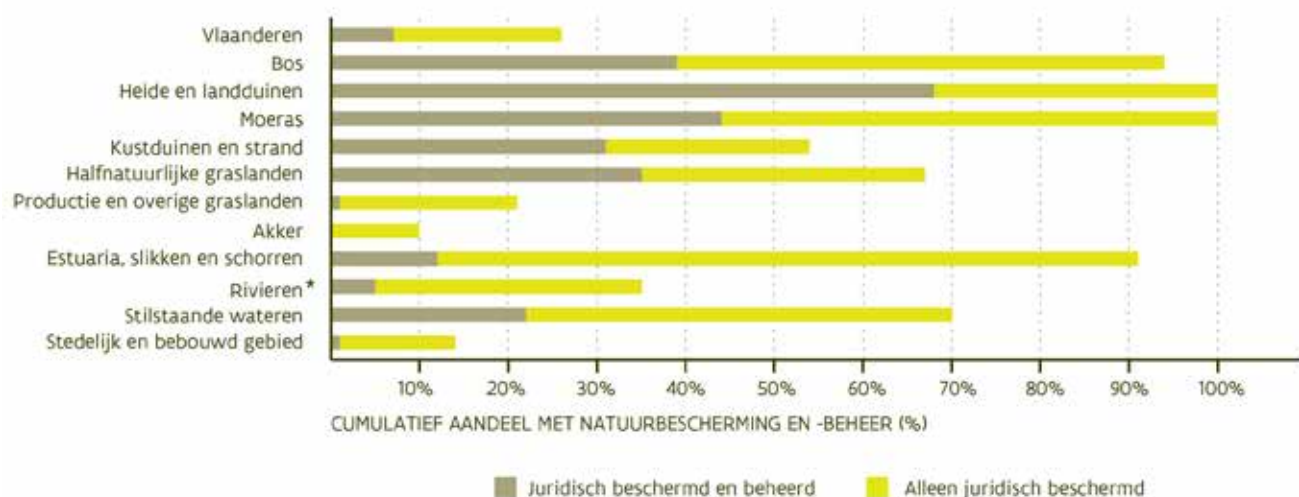
Vlaanderen: de cijfers anno 2021

Terwijl beleidsmakers steeds opnieuw de natuurdoelstellingen heruitvinden is vandaag 26 % van Vlaanderen juridisch beschermd, 14 % van Vlaanderen ligt binnen gebieden met een internationaal beschermingsstatuut (Natura 2000, Ramsar, ...). 2 % van Vlaanderen is strikt beschermd (natuurreserveaat). Figuur 1 geeft een overzicht hoe deze beschermingsstatuten verdeeld zijn over de belangrijkste habitats in Vlaanderen.

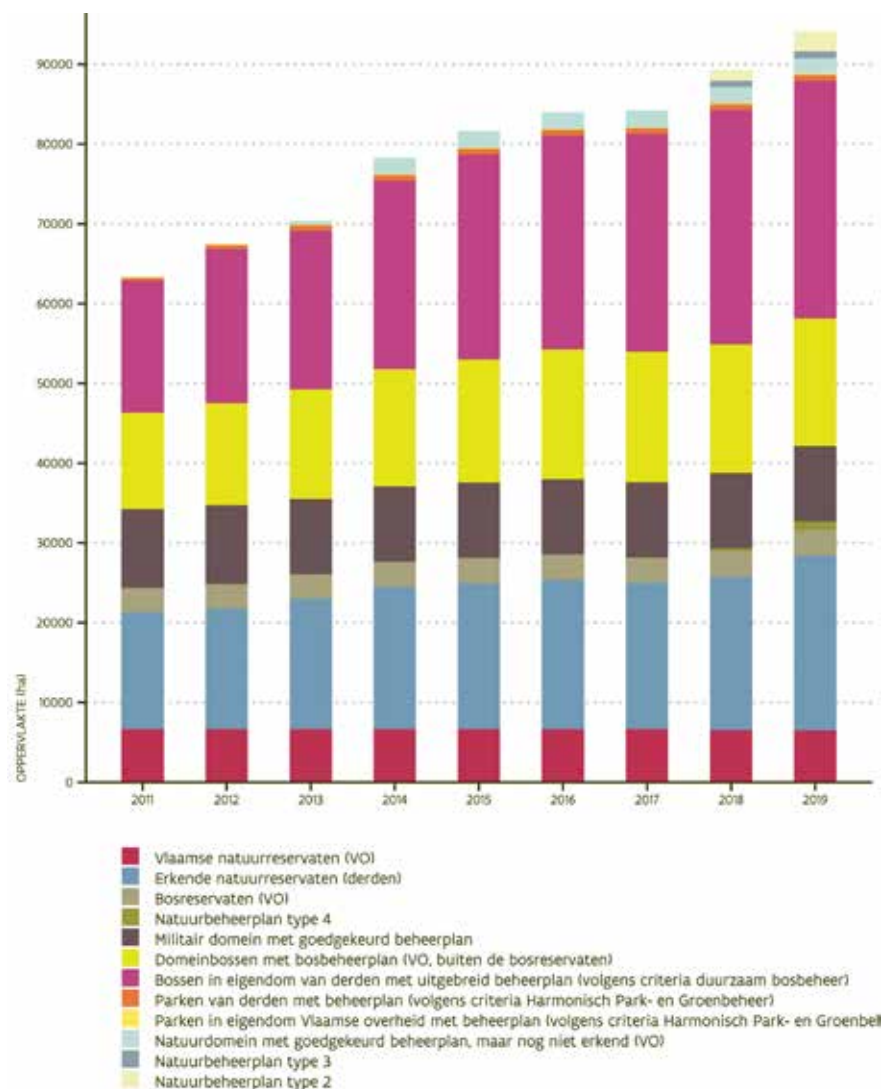
Figuur 1: Oppervlakteaandeel gelegen in een zone waarbinnen natuur een of andere vorm van juridische bescherming geniet. De mate en wijze van bescherming verschillen sterk tussen de 3 beschermingscategorieën. (*)Bij de rivieren gaat het om het lengteaandeel. (Bron: Schneiders A. Et al. (red.), Natuurrapport 2020: feiten en cijfers voor een nieuw biodiversiteitsbeleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2020(2). Brussel.)

Slechts 1/4 van de beschermde oppervlakte wordt natuurgericht beheerd. Een groot verschil met de totale oppervlakte juridisch beschermde natuur. Vanuit Landelijk Vlaanderen zijn we vragende partij om op de reeds beschermde gebieden een effectieve beheer uit te voeren vooral- eer verdere natuur aan te kopen zonder dat daar een effectief beheer gegarandeerd wordt.

Figuur 2: Oppervlakteaandeel dat alleen wettelijk beschermd is en dat zowel wettelijk beschermd is als natuurgericht beheerd wordt in Vlaanderen en de ecosystemen. (*)Bij de rivieren gaat het om het lengteaandeel. (Bron: Schneiders A. Et al. (red.). Natuurrapport 2020: feiten en cijfers voor een nieuw biodiversiteitsbeleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2020(2). Brussel.)

De oppervlakte effectief beheerde natuur gaat gelukkig in stijgende lijn. In 2019 bedroeg de totale oppervlakte met effectief natuurbeheer 94.129 ha of 7 % van Vlaanderen.

Figuur 3: Evolutie van de oppervlakte aan gebieden met een goedgekeurd (natuur)beheerplan (data-bron: Agentschap voor Natuur en Bos). (Bron: Schneiders A. Et al. (red.). Natuurrapport 2020: feiten en cijfers voor een nieuw biodiversiteitsbeleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2020(2). Brussel.)

We hebben resultaten nodig, geen bijkomende doelen

Landelijk Vlaanderen ondersteunt zijn leden, private landeigenaars, bij het realiseren van natuur op hun terreinen. Toenemende administratieve verplichtingen en steeds kleiner wordende vrijheden dwingen private eigenaars in een keurslijf om op steeds uniformere wijze aan natuurbeheer te doen. Nogtans is het net de diversiteit aan beheer die garanties geeft om de biodiversiteitsdoelen te halen. We kunnen daarbij makkelijk de vergelijking maken met de bestrijding van de COVID 19-pandemie waarbij we niet al ons geld inzetten op de ontwikkeling van een enkel vaccin. Het is immers de diversiteit aan vaccins die ons in staat zal stellen het hoofd te bieden aan verschillende varianten van het virus. Het is niet anders bij het natuurbehoud. Door vele vormen van beheer te accepteren kan het bij een specifiek beheer al eens verkeerd gaan zonder negatief effect over het gehele Vlaamse grondgebied.

We hebben geen nood aan bijkomende doelen, aan strictere bescherming, aan grotere oppervlaktes, aan meer administratie. We hebben nood aan effectief natuurbehoud!